

O cudzojazyčnom vyučovaní (nielen ruštiny) komunikačne a efektívne

(Петрикова, Анна – Кулькова, Раиса: Иноязычное общение в аспекте проблемного обучения. Теория и практика Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2017. 188 s. ISBN 978-80-555-1917-3)

Ján Gallo

Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

jgallo@ukf.sk

V roku 2017 vydavateľstvo Prešovskej univerzity vydalo vysokoškolskú učebnicu *Inojazyčnoje obščeniye v aspekte problemnogo obučenija. Teorija i praktika/Cudzojazyčná komunikácia z pohľadu problémového vyučovania. Teória a prax* z autorskej dielne A. Petríkovej a R. Kul'kovovej. Učebnicu autorky adresujú všetkým so záujmom o komunikačné cudzojazyčné vzdelávanie na pokročilej úrovni s akcentom na ruský jazyk. Predloženou učebnicou autorky reagujú na nové požiadavky vyučovania cudzích jazykov zameraných na rozvíjanie ústnej a písomnej komunikácie v ruskom jazyku.

Stotožňujeme sa s názorom autoriek, že počas cudzojazyčnej výučby študentov, ktorí ovládajú ruský jazyk na pokročilej úrovni, musí byť pri ich vzájomnej komunikácii s vyučujúcimi táto úroveň zachovaná, t. j. autorky zostavili danú učebnicu s cieľom napomôcť študentom udržať danú úroveň. Na základe toho sa A. Petříková a R. Kul'ková rozhodli v učebnici použiť modulový prístup. Ten na jednej strane umožňuje aktuálne uplatniť aj zásady problémového vyučovania, na strane druhej prezentovať učivo vo forme modulov. V zhode s autorkami konštatujeme, že „*проблемно-модульная образовательная технология в полной мере реализует идеи инноваций в образовании*“ (s. 6).

Recenzovaná vysokoškolská učebnica predstavuje prvé vydanie, ktoré obsahuje dve ťažiskové časti: teoretickú a praktickú. Okrem nich je do učebnice zaradený úvod, zoznam použitej literatúry s uvedením prameňov a internetových zdrojov, vecný register a resumé v ruštine a angličtine s uvedením kľúčových slov. Autorkou teoretickej časti (*Inojazyčnoje obščeniye v aspekte problemnogo obučenija*) je A. Petříková a rieši v nej problematiku komunikovania v cudzom jazyku z aspektu problémového vyučovania. Teoretická časť ako celok sa člení na niekoľko podkapitol. V prvej podkapitole (s. 9–10) autorka pertraktuje problematiku dorozumievania sa ako predpokladu všestranne rozvinutého jedinca, pričom v rámci štruktúry dorozumievania sa vyčleňuje komunikačný, interaktívny a percepčný komponent. V druhej podkapitole (s. 10–16) A. Petříková poukazuje na dôležitosť a možné problémy pri dorozumievaní sa študentov – zástupcov rozličných kultúr. V tretej podkapitole (s. 16–18) autorka akcentuje prehlbovanie vzájomnej interakcie medzi študentmi počas vyučovacej hodiny z hľadiska problémového vyučovania. Štvrtá podkapitola (s. 18–24) je venovaná problematike bezprostrednej prirodzenej komunikácie študentov cudzích jazykov na základe vlastného hodnotenia o niečom, čo sa udialo, alebo o nejakých zmenách v reálnej situácii, čo by zaujalo aj spolužiakov, ale taktiež komentovanie faktov, udalostí (личностно-ориентированное обучение), t. j. pomocou modelovania problémových situácií sa študenti učia samostatne nájsť neštandardné riešenia rôznych problémov. Samotná autorka k danej problematike zadáva aj niekoľko rečníckych otázok (*Как разработать материалы для непринуждённого общения на непрофессиональные темы? Какую тематику предпочесть?*), pričom podľa jej názoru „... чтобы общение на уроке было не учебным, а

настоящим, надо присмотреться к реальному общению в естественных условиях“ (s. 19). V tejto súvislosti sa nezabúda ani na úlohu samotného vyučujúceho, ktorý, ako uzatvára autorka, „становится на уроках-беседах и уроках-дискуссиях для студентов старшим товарищем, советчиком, настоящим партнёром по неформальному речевому общению. Педагог должен гибко реагировать на высказывания учащихся, деликатно и тонко направляя их внимание на главное в теме и её детали. В ходе дискуссии педагог тоже обогащает свой внутренний мир: зачастую учащиеся высказывают такие идеи, которые педагогу не приходили в голову“ (s. 23–24). V podkapitole 1.5 (s. 24–41) A. Petříková uvádza rad konkrétnych odporúčaní (praktických postupov, ktoré podrobnejšie vysvetľuje v ďalších bodoch), ako by vyučujúci (aj začínajúci) mohol efektívne viesť seminár na vysokej škole zameraný na rozvíjanie rečovej kompetencie slovenských študentov v ruštine. V druhej časti podkapitoly 1.5 autorka taktiež prezentuje aj niekoľko zásad, na základe ktorých by v rámci problémového vyučovania bolo možné na vyučovacích hodinách ruského jazyka pre cudzincov vytvoriť vlastné texty, pričom dochádza k záveru, že „для урока по развитию речи необходимо писать мини-тексты-тезисы проблемного характера. В этих коротких текстах должны подниматься общечеловеческие проблемы, и представлены они должны быть в виде тезиса, то есть какой-то проблемы, и набора разных мнений, которые возможны при её обсуждении“ (s. 35). Uvedenie podkapitoly 1.5 ako celok hodnotíme veľmi pozitívne.

Praktická časť (*Problemnyje teksty dl'a besed i diskussij na russkom jazyke dl'a lic, govorjaščich po-slovacki*), ktorej autorkou je R. Kuľkovová, pozostáva zo 14 modulov. Každý modul predstavuje samostatnú tému pozostávajúcu z textov, ktoré s danou témou úzko súvisia. Každá téma taktiež obsahuje situácie na vedenie dialógov, zamyslenie sa nad výrokmí a témy slohových prác. Špecifikum modulov spočíva v tom, že majú multifunkčné využitie. Vyučujúci môže podľa svojho uváženia samostatne kombinovať učivo, čím si vytvorí svoje minimoduly. Všetkých 14 modulov spolu s vytvorenými minimodulmi je možné vo vyučovacom procese aplikovať nielen na získanie kulturologických „fónových“ informácií, ale taktiež pri vysvetľovaní a precvičovaní gramatických tvarov a rozvíjaní novej slovnej zásoby u študentov, čím dochádza zároveň k opakovaniu gramatických javov a aktívnej lexiky s možnosťou použitia aj pasívnej slovnej zásoby. Na konci modulov R. Kuľkovová uvádza aj kľúčové slová a slovné spojenia (so slovenskými prekladovými ekvivalentmi) vyskytujúce sa v jednotlivých témach príslušného modulu. Vysoko oceňujeme výber tém v rámci jednotlivých modulov (ide o základné všeobecné okruhy tém), ktoré adekvátne reflektujú požiadavky súčasnej doby. Oceňujeme aj skutočnosť, že materiál praktickej časti je ladený všeobecne, t. j. bez uvedenia konkrétnych mien, krajín a udalostí, pričom modulový prístup zabezpečí selektívny výber tej-ktorej témy a otázky. Pozitívne hodnotíme aj výber krátkych náležite adaptovaných východiskových textov, situácií a výrokov s možnosťou ich zjednodušenia alebo doplnenia. Plne sa stotožňujeme s názorom autoriek, že „использование этих материалов будет эффективно в организации учебного общения преподавателя с учащимися на занятиях по развитию речи. Обсуждение представленных в текстах проблемных ситуаций стимулирует обмен мнениями, вызывает обучаемых на беседу, в ходе которой, с одной стороны, развиваются навыки говорения, а с другой стороны, происходит развитие личности студента, его поисково-исследовательской и речемыслительной деятельности“ (s. 6–7). Kladne hodnotíme aj označenie ruského slovného prízvuku v samotných textoch, témach na písanie slohovej práce a v ruskej slovnej zásobe.

R. Kuľkovová v predslove k praktickej časti uvádza aj stručný metodický postup s uvedením opisu metód, ako by vyučujúci mohol postupovať pri práci s daným materiálom, čo považujeme za ďalšie pozitívum recenzovanej učebnice. Autorka v predslove vhodne akcentuje aj neformálny charakter vedenia diskusie, t. j. jej zacielenie na každodennú

komunikáciu, pričom zdôrazňuje vyváženosť živej diskusie s lexikálno-gramatickou analýzou textov. Vysoko vyzdvihujeme aj uvedenie zoznamu typických ruských replík (s prekladovými ekvivalentmi v slovenčine) vhodných na vedenie diskusií (s. 49–52).

Za zmienku stojí aj grafická úprava, ktorá tvorí neoddeliteľnú súčasť učebných textov a učebníc cudzích jazykov. S radosťou konštatujeme, že grafická úprava recenzovanej učebnice je náležitá, prehľadná, a zároveň motivujúca, k čomu v neposlednom rade prispievajú aj doložené fotografie v retro štýle s popiskami.

Súhrnne konštatujeme, že empirická časť recenzovanej vysokoškolskej učebnice obsahuje jedinečný materiál, ktorý v slovenských podmienkach nebol podobným spôsobom spracovaný a verejne publikovaný. Vynaložené úsilie autoriek A. Petrikovej a R. Kul'kovovej sa v danej publikácii plnohodnotne zúročilo a učebnicu ako celok možno hodnotiť len tou najvyššou známku. Dúfajme, že v blízkej budúcnosti autorky obohatia knižný trh o ďalší kvalitný titul zo svojej autorskej dielne.

